

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-301-2-101>

Малов Олег, старший викладач Київського університету ім. Б. Грінченка

Альтернативні методи отримання фотозображення в сучасній українській фотографії

Ключові слова: фотомистецтво, фотографія, цианотипія, альтернативний фотодрук.

Oleg Malov, Senior Lecturer, Boris Grinchenko Kiev University

Alternative photography processes in Ukrainian photography

Abstract: In modern Ukrainian photography, a certain interest in old technologies is returning. In addition to the traditional optical photo printing, some masters actively use so-called alternative photography processes. These include cyanotype, ambrotype, albumen printing and others.

Key words: photo art, photography, cyanotype, alternative photo printing.

Українська фотографія 2000–2020-х рр. демонструє зацікавленість у використанні технологій фотомистецтва, які були популярними у другій половині XIX – початку XX ст. Фотографам, що тяжіють до пікторіального фотографічного канону та естетики старої класичної фотографії, стає недостатньо простої імітації тогочасних художніх прийомів сучасними засобами. Дехто з них навіть не обмежується простим переходом до плівкової фотографії, активне відродження якої ми зараз спостерігаємо. В нагоді також стають майже забуті нестандартні процеси друку, як цианотипія, амбротипія, друк з використанням гуміарабіка та інші. Використання таких технологій дає змогу отримувати унікальні зображення, які навіть якщо і підлягають тиражуванню, завжди містять певні відмінності як результат ручного втручання, навіть на етапі підготовки світлочутливого матеріалу.

Більшість популярних зараз альтернативних методів вимагають наявності негативного зображення такого ж розміру, що й майбутнє зображення. Це накладає певні обмеження і змушує або реанімувати старі камери великого формату, або виготовляти обладнання самотужки під певні художні задачі. Дехто використовує гібридні технології, коли первісне зображення отримано за допомогою сучасних цифрових камер, а негатив потрібного розміру після комп'ютерного редагування роздруковується на прозорій плівці і далі зображення переноситься на світлочутливий матеріал контактним способом.

Не всі фотографи постійно працюють з обраною технологією. В більшості випадків це скоріше експеримент з пошуку нових художніх прийомів, або окремий проєкт чи серія, яка вимагає особливої естетичної подачі.

Серед фотографів, які постійно експериментують з технологією цианотипії можна назвати Сергія Гуменюка (Одеса). З негативів отриманих за допомогою великоформатної камери зображення переноситься контактним способом на звичайний папір, оброблений солями заліза.

Для боротьби з синім кольором, притаманним ціанотипії, використовуються різноманітні способи тонування, що дають спектр відтінків відбитків від холодно сірого до коричневого.

Також з ціанотипією або альбуміновим друком часто працює ще один український художник зі Львова Олег Огородник. Впродовж тривалого часу він не зраджує традиційній фотографії і визнає тільки ручний оптичний друк.

Ціанотипія, як техніка, була обрана для графічної серії «Синім по білому» Ірини Глік, де вона поєднує графічний підхід в створенні зображення та фотографічні технології. Її композиції це прості майже геометричні абстрактні форми, що включають фрагменти фотозображень, доведених до певного рівня символізму.

Ще одна серія робіт під назвою “Golden sensor” продемонстрована в 2020 р. фотографом Анною Кузнецовою, де використовувалась авторська техніка з поєднанням ціанотипії та золотої поталі. Цікавий приклад сполучення сучасної стилістики зображення з класичними технологіями. Негативи потрібного розміру, приблизно 40×60 см, отримані за допомогою цифрового друку.

До більш складної фотографічної техніки, амбротипії, звернулись українські фотографи Сергій Познанський та Сергій Лебедев. Складність такого методу пов'язана з необхідністю готувати світлочутливу емульсію і наносити на скляні пластини безпосередньо перед зйомкою, оскільки колоїдний розчин втрачає свої світлочутливі якості після повного висихання. Сам процес зйомки потребує досить великого часу експонування, що помітно впливає і на вибір сюжетів, і на остаточний вигляд зображення. Моделі почувають себе так само, як і їхні предки з XIX ст., що були змушені нерухомо позувати перед об'єктивом камери від декількох секунд до хвилини. Сергій Познанський навіть порівнює свою камеру з машиною часу, що переносить вас у минуле на час фотосесії.

Також не можна не згадати серію робіт фотографа Валерія Ведути. Використання ним старих технологій несе в собі певне концептуальне значення. Щоб висловити своє власне відчуття війни, він знімає себе і свою сім'ю в повсякденному житті. А для друку використовує звичайний ґрунт. В світлочутливий шар, що складається гуміарабіку та дихромату амонію, в якості пігменту він додає звичайну землю, взяту біля будинку де він зараз мешкає.

В кожному зі згаданих випадків застосування нестандартних способів отримання фотографічного зображення привносить абсолютне інше сприйняття. Відсутність звичної нам цифрової довершеності, незвична поверхня, непередбачувані відтінки та тональний малюнок додають нові враження і відчуття при спогляданні таких робіт. Крім того відбитки, отримані за допомогою ціанотипії з використанням якісного безкислотного паперу та скляні амбротипи, мають дуже великий термін зберігання, що у випадку включення їх до певних мистецьких колекцій має неабияку актуальність.

